

POSUDEK OPONENTA HABILITAČNÍ PRÁCE

Masarykova univerzita

Uchazeč

Ing. Rostislav Staněk, Ph.D.

Habilitační práce

Tax and Regulatory Compliance: Three Experimental Studies

Oponent

doc. Ing. Jana Péliová, PhD.

**Pracoviště opONENTA,
institute**

Katedra financií, Národohospodárska fakulta,
Ekonomická univerzita v Bratislave

Predložená habilitační práca tematicky zameraná na dane a dodržiavanie daňových predpisov je logicky rozdelená na dve časti. V prvej časti (kapitola 1 – 3) sú predstavené teoretické východiská využitých prístupov k regulácii a ich vplyv na očakávané výsledky a efektívnosť. V druhej časti (kapitoly 4-6) sú predstavené výsledky aplikácie teórie v laboratórnej praxi. Práca teda predstavuje myšlienkový celok, v ktorom jednotlivé časti na seba logicky nadväzujú a stavajú na zisteniach predchádzajúcej časti.

Problém vymožitelnosti práva a dodržiavania predpisov je aktuálnym problémom, ktorým sa zaoberá ekonomická teória ale ja politika pri presadzovaní nových pravidiel a zákonov. Dôležitou otázkou je v tejto súvislosti aj efektívnosť vynaložených prostriedkov na dodržiavanie predpisov na strane regulátora ako aj jednotlivých súčastí systému. Zvlášť kritické je presadzovanie zákonov v daňovej oblasti, ktorá má v stredoeurópskej oblasti, aj historicky, problém s akceptáciou tak so strany odbornej ako aj širokej verejnosti najmä v súvislosti s transparentnosťou. Teoretické predpoklady modelov, ktoré predikujú očakávania ohľadom daňových výnosov verejných vlád sú veľmi často vzdialené reálnej daňovej politike.

Komplexný problém testovania efektívnych riešení pri zavádzaní a presadzovaní daňových zákonov nabáda k využitiu experimentálnej metódy na hodnotenie nových prístupov, keďže táto umožňuje kontrolu na všetkými relevantnými faktormi. Empirické štúdie, ktoré sa zameriavajú na dodržiavanie daňových predpisov majú problém so získavaním relevantných údajov a zameriavajú sa zvyčajne len na porovnanie efektov výšky daňovej pokuty a pravdepodobnosti daňových kontrol na výber dane. Tak empirické ako aj experimentálne štúdie poukazujú, že veľmi jasný a pozitívny vplyv výšky pravdepodobnosti daňovej kontroly na výšku priznaného príjmu. Naproti tomu zvyšovanie pokuty, aj keď laboratórne štúdie ukazujú pozitívnu závislosť medzi priznaným príjmom a výškou pokuty, majú určité obmedzenia a sú efektívne najmä v spojení s vyššou pravdepodobnosťou kontroly. V odbornej literatúre panuje zhoda v tom, že základný model vymáhania daní Allinghama a Sandma (1972) nevysvetľuje úplne správanie sa subjektov pri priznávaní daňových príjmov. Tento problém sa vysvetľuje zvyčajne ako 1.) psychologický problém dodržiavania zákonov a daňovej morálky alebo ako 2.) problém exogénneho chápania pravdepodobnosti daňovej kontroly. Práve daňová kontrola je teda nástrojom v rukách daňových úradov. Tieto by sa mali snažiť nájsť také metódy výberu subjektov na kontrolu, ktoré obmedzia vynakladané prostriedky (pri zvyšovaní frekvencie kontrol) ale zároveň minimalizujú nepriznané príjmy.

V predkladanej habilitačnej práci sa autor zameriava na hľadanie vhodnej endogénnej metódy výberu daňového subjektu na realizáciu daňovej kontroly, jej vplyvu na výšku zatajených a priznaných príjmov ako aj vzťahu daňovníkov k daňovým inštitúciám.

Teoretický model predstavený v každej z troch experimentálnych štúdií vychádza z teoretických modelov predstavených v prvej časti habilitačnej práce a je následne modifikovaný vzhľadom na navrhované riešenie problému. Prvá experimentálna štúdia sa zameriava na konkurenčný model výberu subjektu na daňovú kontrolu v prípade obmedzených informácií. Výsledkom ekonomického experimentu je potvrdenie teoretického predpokladu o vyššej miere priznávania zdaniteľného príjmu v prípade konkurenčnej metódy výberu ako pri náhodnom výbere. V druhej sa pomocou podobného experimentálneho dizajnu zameriava autor na vplyv mechanizmu výberu daňového subjektu na kontrolu na výšku priznaného a nepriznaného príjmu. Výsledky štúdie naznačujú, že je efektívnejšie využívať konkurenčnú metódu výberu, pretože táto znižuje zatajovanie príjmov ale zároveň zvyšuje ochotu dodržiavať daňové predpisy. Posledná, tretia štúdia sa zameriava na veľmi zaujímavú problematiku vnímania právomoci daňového úradníka nad výsledkom daňového konania. Táto štúdia potvrdzuje teoretické predikcie o odpore jednotlivcov k „discretion bias“.

V poslednej, siedmej, kapitole práce by bolo vhodné okrem parciálneho zhrnutia jednotlivých štúdií aj sumarizovať výsledky s ohľadom na praktické aplikácie zistení a naznačenie ďalšieho možného smerovania výskumu v tejto oblasti.

Všetky tri štúdie prinášajú závery, ktoré posúvajú poznanie v oblasti regulácie a dodržiavania daňových predpisov. Na spracovanie vlastných výsledkov ekonomických experimentov sú použité vhodné metódy v závislosti od výskumnej otázky a charakteru dát.

Práca je po formálnej stránke spracovaná spôsobom primeraným pre tento typ prác. Napriek niekoľkým preklepom je jazyková úroveň práce primeraná a autor potvrdil vyspelým využívaním odbornej terminológie prácu s aktuálnymi zahraničnými, prevažne anglojazyčnými, zdrojmi.

Po obsahovej stránke je predložená práca dôkazom zodpovednej práce predovšetkým s relevantnou zahraničnou odbornou literatúrou. Zvolený metodologický aparát a metodika vedeckého skúmania sú adekvátne, v práci sú prezentované vlastné zaujímavé, originálne a hodnotné postupy a zistenia. Práca založená na zvládnutých teoretických vedomostiach je akceptovateľná, otvárajúca priestor pre ďalšiu vedeckú diskusiu problematiky zvyšovania efektívnosti daňového systému ale aj vládnej regulácie vo všeobecnosti.

Dotazy oponenta k obhajobě habilitační práce

Z metodologického hľadiska považujem všetky tri experimentálne štúdie za dobre navrhnuté. Na objasnenie použitej metodológie pri obhajobe navrhujem tieto otázky:

- 1.) V súvislosti s replikovateľnosťou ekonomických experimentov ako aj vzhľadom na relatívne nízke počty subjektov v experimentoch sa pravidelnou súčasťou prezentovaných výsledkov stáva odhad štatistickej sily experimentu a potrebného počtu subjektov. Majú vaše výsledky dostatočnú štatistickú silu?...
- 2.) Vo všetkých experimentálnych štúdiách pracujete s neutrálnym dizajnom experimentu. Ako by podľa Vášho názoru mohlo rámcovanie experimentu ako daňového experimentu ovplyvniť výsledky experimentu.

Záver

Habilitačná práce Ing. Rostislava Staňka, Ph.D., „Tax and Regulatory Compliance: Three Experimental Studies“ **splňuje** požiadavky štandardne kladené na habilitačné práce v odbore Ekológia.

Bratislava dňa 23.8.2019

podpis